

Ann. XIV.

ROMAE, Mense Augusto MCMXI

Num. VIII.

VOX VRBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Semel in mense prodit

CONDIDIT ARISTIDES LEÓNORI EQUES

POSSIDET ATQUE ADMINISTRAT SOCIETAS EDITRIX ROMANA

Pretium annuae subnotationis, est:

In Italia: Libellarum **6**

ubique extra Italiam: Lib. **9** (Doll. **1,80**; Sch. **7**; M. **7**; Rubl. **4**; Coron. **9**)

ANTE SOLVENDUM ET RECTO TRAMITE MITTENDUM

AD SOCIETATEM EDITRICEM ROMANAM

ROMA — Via delle Coppelle, 35 — ROMA

SUBNOTATIO EXTRA ITALIAM FIERI POTEST:

IN RUSSIA

apud

Gebethner et Wolf

Varsoviae Polonorum

Rakowskie Przedmiescie, 15

apud

„Kronika Rodzinna ..

Varsoviae Polonorum

Krakowskie Przedmiescie, 6.

IN ANGLIA

apud

Burns and Oates

London W.

28, Orchard Street.

IN CANADA

apud

Libraire Granger Frères

Montreal

1699, Rue Notre-Dame

APUD
SOCIETATEM EDITRICEM ROMANAM

ROMA - Via delle Coppelle, 35 - ROMA

excerpta ex Commentario VOX URBIS veneunt, quae sequuntur:

SATURIO

COMOEDIA = = = =

= = = = JOANNIS

B. FRANCESIA =

LATINUS VERSIBUS CONSCRIPTA

ET IN TRES ACTUS DISTRIBUTA

= EDITIO ALTERA =

VEN. LIBELL. 1.00

TARCISIUS

ACTIO DRAMATICA =

= = = = JOANNIS

B. FRANCESIA =

VERSIBUS SENARIIS CONSCRIPTA

=====

= EDITIO ALTERA =

VEN. LIBELL. 0.50

ARRAE GORGONIAE

= = = = MILESIA FABULA = = = =

JOACHIM ANTONELLI COSTAGGINI

VEN. LIBELL. 0.60

QUAELIBET OPERA EDENDA SUSCIPIUNTUR

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Rerum index:

De subsidiis quibus eget res latina commentationes. - IV.
De pugna inter veritatem et errorem in rebus theologicis epistola.
Disputationes philosophicae Modernistam inter et Thomistam.
De iudicio practico penitus inquiritur; seu de iudicio consilii et de iudicio executionis.
Silli lapidavit eloquentia. - De inscriptionibus sacris. - De inscriptionibus honorariis.
Scena maritima.
Ex Italia urbibus. De Maria Chlotilde o Sabaudica gente, Victorii Emmanuelis II regis filia, vita functa.
Paromelia sive Adagia. - Quid distent aera lupina. - Procul a pedibus equinis. - Foenestram aperire. - Mordere frenum.

De obitu Beatae Virginis.
Colloquia latina. Petitio iussum.
Acta Pontificia. 88mi. D. N. Pii PP. X Motu proprio de diebus festis.
Ex Sacris Congregationibus Romanis sententiae novissimae selectae. - Ex Congregatione de Religiosis. - Ex Congregatione Rituum.
Diarium Vaticanum.
Annales: Mauritanae res. - Ex Orientalibus Europae regionibus. - Ex Perside.
Publici per orbem coetus legibus ferendis.
Per orbem.
Librorum recensio - (A. Welas).
Aenigmata.
Appendix: Euplius.

DE SUBSIDIIIS QUIBUS EGET RES LATINA

COMMENTATIONES (1)

IV.

Amatorem linguae latinae neminem esse credo quin interdum se roget quid causae sit quod in hodierna nostra copia commentariorum crebris et statutis temporibus prodeuntium, quum quaelibet alia ars, quaelibet negotiatio, quodlibet studium consiliumve non modo libris suis maioris minorisve formae aliquando publicationibus doceat, verum singulis hebdomadibus aut saepius de rebus communibus ad socios alloquatur, latinitas, quae olim per priora saecula artis impressoriae paene omnia prela typothetaeque occupavit, rarissime a librorum editione et paucarum praeterea rerum pro re nata typis mandatarum sollemni promulgatione ad ordinariam atque hebdomadariam actorum suorum annuntiationem transierit. Certo autem certius est neque incuriae doctorum, neque inertiae, hanc rem merito imputari; immo vero fieri omnino potest ut causae eius comprobare debeamus, etiamsi aliae iam rationes suadeant ut consuetudinem tamdiu inveteratam mutare velimus. Etenim in eo itinere quo ad meliora contendimus non ideo dampnare priora viarum putamus, si novas semitas novis rebus postulari arbitramur. Primum ergo omnium statuere placet ubinam consistat hoc genus scriptio- nis quod hodiernae latinitati deesse affirmamus, deinde cur vel absit vel defecerit, tum quibus rebus adducti id nunc instaurandum esse censeamus.

Multa sunt genera scriptorum e prelis hodiernis provenientium eaque variis modis inter se vel communia vel diversa; cuncta tamen satis facile in duas

classes dividuntur prout ad longius aut ad brevius mansura tempus conscripta sunt; alia enim vel ob pulchritudinem qua elucent vel ob doctrinam quam tradunt ad perpetuam memoriam typis exscripta esse videntur: alia vero leviori manu exarantur et quasi praetereuntium oculis destinantur, quae inter coenandum aut gestandum in manus sumuntur et semel perlecta abiciuntur. Illud genus scribendi librorum formam habere dicas, hoc ephemeridum.

Ephemerides enim nostri saeculi, praesertim eae quae cottidie eduntur, quamvis nec acumine quo conscribuntur, nec auctoritate qua pollent, nec denique gravitate rerum quas annuntiant illis scriptis cedant quae in bibliothecas doctorum petuntur perpetuo servanda atque creberrime adeunda, tamen librorum statum dignitatemque nequaquam assequuntur, sed paucorum dierum spatio singulas editiones suas terminari patiuntur. Ingens est numerus exemplorum si quod *journal* vel *Zeitschrift*, vel quocumque placet uti nomine commemorare velimus. Occurrit animo ille *Tribunus Chicagien- siensis*, ephemeris inter paucas clara et insignis atque tam legentium multitudine quam opibus et apparatu suo commentariorum huius urbis (ne dicam totius Americae) facile princeps; nulli libro nostri temporis certiore praedixerim immortalitatem. Tamen nemo, opinor, asservat editiones cottidianas aut priores quaerit, nova praesente. Cur? Quia quomodo corpora viva perpetuantur ephemerides, corpora autem quam diu vivunt particulas unde constant, ut physiologorum doctrina fert, nunquam non commutant, idque mira celeritate ac mobilitate. Vel fluminum modo currunt ephemerides: at flumina ita eadem semper esse dicimus ut ne per momentum quidem temporis aquas eorum stare intellegamus. Si immortalia nobis atque gloriosa sunt sacrae terrae flumina, nihilominus ipsae aquae

(1) Cf. num. VI.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Usus latinæ sermonis per orbem universum tuetur ac fovet

Haec, latine omnino exarata, scripta edil, quae populos omnes aliquo modo attingant, a publica re ad bonas artes, a litteris ad historias, a philosophicis ad sociales quaestiones, a nunciis et significationibus ad simplices et facili stylo expressas descriptiones, narratiunculas, dramaticas actiones; ab antiquitatis scientia ad dialogos vilae argumenta maxime communia tractantes, unde colloquia latine inire atque alere debet; a doctorum virorum scriptis nondum vulgatis aut parum cognitis ad primas adolescentum exercitationes, quae incitamentum veluti in palaestra eorum conatibus conferant; a Pontificiis denique documentis praecipuis ad iuris regulas in S. Congregationibus inductas; haec omnia ut quisque vel ex dissitis regionibus, aut cultu, doctrina, animi proclivitate, artibus alter ab altero difformis per commentarium eundem explere desideria sua possit.

PRETIUM ANNUAE SUBNOTATIONIS EST:

In Italia libellarum 6;

ubique extra Italiam: Lib. 9 (Doll. 1,80; Sch. 7; M. 7; Rubl. 4; Coron. 9)

ANTE SOLVENDUM ET RECTO TRAMITE MITTENDUM

ad Societatem Editricem Romanam

ROMA — VIA DELLE COPPELLE, 35 — ROMA

QUAE COMMENTARIUM POSSIDET NUNC ATQUE ADMINISTRAT.

DE PUGNA

Inter veritatem et errorem in rebus theologicis

EPISTOLA

ARGUMENTUM.

Historiam errorum, quos verae Fidei adversarii pro-
tulere superioribus saeculis scriptor mente revolvens,
omnia ita clara et aperta cognovit, ut plenam de cunctis
hauserit notitiam. Contra ad illa veniens quae a novae
Theologiae sectatoribus modo circumferuntur, tanta do-
ctrinae fallacia, tanta sermonis obscuritate ita involuta
ei visa sunt, ut saepe sensum detegere, iudiciumque
efformare nullo modo potuerit. Quum vero non ignoret
complures acumine ingenii et varietate doctrinae prae-
stantes non solum ea sequi, sed strenue tueri, incertus
in multis, animique anxietatibus exagitatus amicum rei
Theologicae valde peritum ad se in villam invitat ut
cum eo colloquatur, eiusque opinionem in multis explo-
ret. Interea quae iam suo Marte cognoverat exponit et,
arrepta occasione, Pappi cuiusdam lepidissimi hominis
nec omnino illitterati, sententias et facetias enarrat.

I.

Martini cum sacra dies induxerit ortum

Te rure exspecto: mentem mihi plurima turbant
Atque agitant animum, scriptis quae tangere possum
Vix leviter: coram fari tunc plura licebit.
De rebus Fidei quantum sententia discors
Seiungat mentes, facies quot sumpserit error,
Et quales hinc inde vices notissima res est.
Non secus ac dubios calles et caeca viarum
Anceps qui sequitur nocturna obscurus in umbra,
Ut primum caelo illuxit, male tuta relinquit
Doctus iter melius, sic qui delusus oberrat,
Ut verum novit, falso se protinus aufert
Quo misere iacuit, mentemque ad cognita vertit.
Sic erat in primis saeculis, cum luce serena
Fulgebat divina Fides, quae nubila quamvis
Interdum, haud tamen ut, prorsus viduata nitore,
Cogeret errantes longo torpere verno.

Omine at adverso mendax irrupit Arius,
Qui Christum non esse Deum male perditus aiens,
Effudit semen messem quod protulit atro
Infectam viro, timuitque exterritus orbis
Ne genus humanum lethales manderet escas.
Non secus ac posito torquentur spicula signo,
Sic Christus signum quo convenere sagittae.
Naturam binam, personas sed quoque binas
Nestorius voluit, renuitque in Virgine veram
Nosse Dei matrem. Sed contra huic obstitit alter,
Personas habuisse duas qui ut iure negaret,

Unam naturam dixit. Male sanus uterque,
Et pariter mendax. Strictis Macedonius armis
Ausus sacrilege trinum dissolvere Numen.
Quae Leo, Pelagius, Felix, quae turba minorum?
Quot nova molitus multis post Photius annis,
Cum grave discidium fovit, populumque rebellem
Artibus infandis Romana ab sede removit?
Sed velut a viridi si caedas arbore ramos,
Viva manet radix, quae rursus germina trunco
Vere novo emittens, alios fert tempore fructus,
Aevo sic illo minus infelicitus ac nunc
Multa negabantur; sed adhuc foecunda vigeat,
Etsi laesa Fides, veri tutela et honesti
Certus erat vindex summaque in sede tribunal,
Quod posset recte quascumque abscindere lites,
Errantemque gregem revocare ad pabula tuta.

Coeperat interea glomerari nubibus aether,
Et procul audiri sonitus fremitusque procellae
Quae tandem irrupit malorum causa malorum.
Quem non Luterus subtili falleret arte?
Doctrinam Christi edocuit, prout caelitus haustam
Asseruit, puroque suos ceu fonte, repulsis
Paucis, e sacris libris educere normam
Vivendi iussit; viridi sed tetricus herba
Reptabat coluber; viva nam tradita voce
Spernens, librorum sincerum promere sensum
Se penes arbitrium posuit. Sic unica norma
Quisque sibi in rebus Fidei, lex una cerebrum
Cuiusque, errori accessus aditusque reclusi.
Unde hic qui fuerat privati iuris et exlex,
Visus inexpertis certam sumpsisse figuram,
Allexit mentes gratiae novitatis amore.
Tunc velut incubuit morbus cum lethifer urbi,
Se rapide extendit, languent iuvenesque senesque,
Plurima et hac illac sternuntur corpora tabo;
Non messes, non arva iuvant, non florea rura,
Non avium cantus, non dulcia murmura rivi,
Non quotquot natura tulit solatia luctus;
Undique singultus, gemitus, et mortis imago;
Omnia pervadens sic late efferbuit error.
Lutero insurgens magno Germania motu
Plausit, Luterum sectata est Dania, sese
Sub duce Calvino, per celsos integra montes
Helvetia his iunxit, tellus atque Anglica postquam
Sordidus Henricus vetita ob divortia, vindex
Iampridem Fidei, sed tunc infestior hostis
Decepit populum regis signum secutum.
Tunc visae insonti suffusae sanguine glebae,
Gestiit et parto turpis regina triumpho.
Innumerae errabant divulsae ex ubere gentes,
Et lacrimis mater natos quaerebat ademptos.
Causa mali interea, proiecto impune cucullo,
Implebat loculos iucunda uxore beatus:
Coeperat ambitio, dederat lascivia finem.
Zuinglius hoc idem, doctrina insignis et alter,
Quem gravibus verbis nugando irrisit Erasmus.

unde claruerunt dudum diffluxere et soli alvei iidem manent. Haec igitur de generibus.

Quae quum ita sint, liquido apparet quo factum sit ut hoc genere scriptorum, quod supra memoravi, latinae humanitatis cultores carerent. Quicquid elaboraverant in permanente specie collocare cupiebant. Considerate enim quantum et quale opus susceperint il qui, his quadringentis quinquaginta annis quibus ars typographica inventa est, Musas Latinas coluerunt. Primo ne exstare quidem auctores olim clarissimi videbantur, sed vel in bibliothecarum vetustiorum latebris iacebant inculti, vel in monasteriorum armariis tabescebant. Eruendi erant ex tenebris, clarius describendi, ad pristinam integritatem per codicum collationes, per coniecturas, per quaecumque suppetebant artis criticae subsidia restituendi; deinde explicationibus et scholiis illustrandi.

Sed haec industria pars tantum suscepti consilii fuit. Etenim ex diuturna illa per medium aevum continuata latine loquendi consuetudine (quam ii tenuerant qui neo scientiam nec gustatum verae atque incorruptae linguae habebant) nova genera sermonis in usum vulgo irrepserant, quae nomine infimae latinitatis appellamus; haec omnia subtiliter deleganda et a cogitatione tironum curiose amovenda erant, si a falsis verborum significationibus litterae humanissimae liberandae et in proprium imperium restituendae essent. Ideo omne genus dubia moveri et solvi coepta sunt, lexica particularia et generalia componi, leges et consuetudines grammaticae de integro pervestigari.

Tantae molis erat Romanam condere gentem! Verum enim vero eadem res ad nostra usque tempora, mellioribus subsidiis et apparatu perfectiori cum maxime multorum gloria peragitur, quum docti doctis succedant et nullus finis artium philologicarum cernatur ubi aliquando consistent. Quem tandem virum qui in grammatica diu elaboravit aut nihil de suo protulisse aut omnia perscripsisse putes? Cui doctori fidem sine modo habeas? Cuius labores aliena censura indigere infutieris? Scilicet non est metuendum ne nimis cito ad Ultimam Thulem perveniatur!

Attamen ut in re publica aliud est fines imperii proferre, aliud civilia regere, ita in humanitatis latinae studiis, alii summam doctrinam exaugere nituntur, alii haec modestiora at non minus necessaria exsequuntur praeceptorum officia. Illi velut posteritati volumina scribunt, hi in levioribus atque momentaneis exercitationibus versantur; illi bibliothecas academicas monumentis locupletant; hi quaerunt unde classibus cottidianis prosint. Commentariis mensuris vulgari sermone conscriptis utrique abundant: praeceptores autem aliquid plus requirunt, nempe linguae quam tradunt vocem saepius

in aurem de rebus instantibus susurrantem, admonentem, hortantem, eandemque consilia sociorum undique referentem.

Quod utinam nostra *Vox Urbis* hoc grato munere fungeretur, adiecta fortasse adnominatione ita ut *Vox Urbis et Orbis* audiret! Mentem certe habet eam quam his libellis toties commendavi. Quae, ut ipsa proloquitur, «usum latini sermonis per orbem universum tuetur ac fovet» et «scripta edit quae populos omnes aliquo modo attingant, a publica re ad bonas artes, a litteris ad historias, a philosophicis ad sociales quaestiones, a nuntiis et significationibus ad simplices et facili stilo expressas descriptiones, ab antiquitatis scientia ad dialogos vitae argumenta maxime communia tractantes, unde colloquia latina inire atque alere detur». Proinde speremus fore aliquando ut accrescentibus opibus et auspiciis propitiis haec aurea ephemeris votis nostris annuere possit. Poterit autem si lectores satis multos invenerit, etiamsi subnotatio totius anni aut eodem constabit quo nunc aut non multo plura. Etenim et plures homines venalia longe lateque per talem interpretem commendare volent et pluris officia eius facient. Nonne nos qui nunc temporis *Vocem* in magno honore habemus his conciliis optulari possumus? En tot universitates et collegia artium humaniorum, tot scholae publicae et privatae, tot sacerdotes et docti viri quibus adhuc inaudita sit *Vox Urbis*. Ego non teneo memoria unde mihi innotuerit *Vox*; nisi fallor autem, in quodam libro memorabatur, quem anno 1904, Carolus André de usu sermonis latini scripsit, Universitatis Lugdunensis tunc alter a bibliothecario, postea bibliothecarius scholae Gallorum Atheniensis. Sed utut fuit, ego ab editore exemplaria *Vocis* statim petivi et nomen promisi si placuissent. Ne multa, accepi, inspexi, probavi, nomen cum pecunia laetus remis.

Quid si invitabuntur socii ut nomina amatorum linguae latinae sibi notorum ad Editorem mittant? Quid si ultro amicis sua exemplaria monstrabunt? Non deerit praemium officii. Nam et amplior et crebrior prodire poterit ephemeris optima et universos studiorum humanissimorum cultores sermone gratissimo consociatos. *faciet uno ore latinos.* (1).

(Continuabitur).

THEODORUS T. CHAVE

(1) De humanissimis verbis et opere, quibus labores nostros clarissimus scriptor prosecutus, grates agimus et habemus. O utinam eius vota tandem aliquando secundentur! Quod ad nos attinet, omnes sciunt nos de re et fuisse et esse ad omnia pro viribus periclitanda paratos. V. U.

Illud te admono, ne eorum more, qui non proficere, sed conspici cupiunt, facias aliqua, quae in habitu tuo, aut genere vitae notabilia sint.

SENECA, Epist. XII.

Divini studium, quamvis non conscia sit mens,
Tunc agitat pectus iam pronum ad Religionem,
Ac sensum sub corde ciet, cui Numinis haeret
Notio, et inde Fides primordia Religionis.
Haec rem pervadens, cui ignotum Numen adhaeret,
Occupat atque illinc aevique locique remotis
Adiunctis, prorsus removet deletque figuram
Qua vigit, vitamque suam communicat illi.

(Ad proximum numerum).

P. RECANATESI.

DISPUTATIONES PHILOSOPHICAE MODERNISTAM INTER ET THOMISTAM

De iudicio practico penitus inquiritur: seu de iudicio consilii et de iudicio executionis (1).

MODERNISTA. — Quae explanationes sane non modicam lucem et claritatem undique spargunt. Etsi autem consequentias mihi videre videar, et difficultates inde evanescere, a te tamen explicatiores solutiones quaerere liceat.

Quarum difficultatum prima ista est, quod ex una quidem parte voluntas velle nihil potest, nisi materialiter per iudicium rationis practicum determinetur: imo ex altera voluntas, te iudice, discordare nequit a iudicio rationis practico. Unde corruere omnino videtur libertas, siquidem voluntas sic determinata non potest neque velle aut non velle, neque velle unum et velle oppositum; quum tamen apud omnes libertas passim audiat et definiatur facultas, quae omnibus requisitis ad velle munita, apta est ad velle et non velle, ad velle istud aut aliud.

THOMISTA. — Data et non simpliciter concessa illa libertatis definitione, seu rectius descriptione, respondeo negando suppositum, nempe quod voluntas per iudicium practicum determinata sensu praedicto, non possit oppositum velle: non quidem ita ut sub uno eodemque iudicio practico contraria velle absolute possit, sed ita ut iudicium illud dimittere possit, aliudque efformare valeat, indeque opposita divisim velle, et quidem, dum unum vult, se aliud posse velle homo agens sciat et sentiat, etsi de facto aliud non velit.

M. — Sed tamen primum iudicium, prout antecedens omnem electionem liberam, non est liberum, sed naturale: neque proinde liberum esse potest quidquid ab eodem procedit tamquam a principio: eo magis quod, licet voluntas sit libertatis subiectum, ratio ipsa est eiusdem causa, ut volunt Thomistae.

T. — Iudicium quidem primum et electio quoad bonum universale libertate revera destituuntur; secus

autem iudicium et electio quoad bonum particulare. Istud quidem in illo continetur, non tamen adaequat: atque inde fit ut bonum particulare alliciat, quia est quasi pars boni universalis, quod in bona particularia distribuitur: sed tamen non determinat absque usu libertatis. Homo, inquam, bonum in communi non dominatur, sed eidem subiecitur atque adhaeret sine libertate; bona autem particularia dominatur, atque ius inter unum et alterum eligendi ex natura propria servat, et cum libertate utitur. Iudicia igitur particularia, licet vim sortiantur a iudicio primo et quidem non libero, sunt tamen libera, propter obiectum particulare, ad quod homo intendere potest. Neque ulli difficultatem ingerat quod liber esse possit actus procedens ab actu necessario, sicut quod procedat creatura contingens a Creatore qui est necessarius. Ita Angelicus: « Quamvis ex naturali inclinatione voluntas habeat ut in beatitudinem feratur, secundum communem rationem, tamen quod feratur in beatitudinem talem vel talem, hoc non est ex inclinatione naturae, sed per discretionem rationis, quae adinvenit in hoc vel illo summum bonum hominis; et ideo quodcumque aliquis beatitudinem appetit actualiter, coniungitur ibi appetitus naturalis et appetitus rationalis. Quandoque est ibi rectitudo, quando scilicet appetitur ibi beatitudo ubi vere est; quandoque autem perversitas, quando appetitur ubi vere non est: et sic in appetitu beatitudinis potest aliquis vel mereri adiuncta gratia, vel demereri ». (1) Unde nullus datur actus liber qui simul non sit naturalis.

M. — Sed saltem ubi urget praeceptum aliquid faciendi propter finem illum, tunc omne iudicium verum debet proponere obiectum determinate ut unicum medium necessarium et adhibendum: unde voluntas ex eo procedens, non potest aliud libere eligere, quia medium illud non proponitur cum indifferentia ad libertatem requisita.

T. — Potest tamen finem illum negligere et dimittere, et alium sibi proponere, aliaque proinde media. Ita homo, postquam per plures annos intenderit ad finem suum ultimum, perverti potest, in oblivionem mittendo finem ultimum, reponendo finem in voluptatibus mundanis, inhiando divitiis, concupiscentiis et aliis huiusmodi. Ratio est quia perceptio ultimi finis non est eiusdem ipsa possessio, neque omnem capacitatem felicitatis in terris implet.

M. — Nonne tamen sibi contradicunt Thomistae ubi mox contendunt iudicium proponere obiectum cum indifferentia, mox vero voluntatem non determinari nisi iudicio determinato ad unum prae ceteris eligendum?

T. — Contradictio mihi nusquam apparet, si omni

(1) Cfr. num. sup., ubi in pag. 101 col. 1, lin. 45 et 50 legendum est: « stat » pro « sedet ».

(1) Sent. IV, dist. 49, q. 1, n. 3, quaestione 3.

Hic certe ille tunc lepide inter seria Pappus
 Immiscens nugas, laeto dans ora cachinno:
 « Ardebant miseri, quaerebant ossa levamen!
 « O Dulcine, tuis qui sacra repagula frangis,
 « Ut per te cunctis eadem medicina paretur,
 « Nonne foret satius causam praecidere morbi,
 « Ferroquae, at praestat linguam cohibere prociacem ».
 Devius a vero tamen est sibi consonus error,
 Unde opus aggreditur vanum qui, tramite recto
 Delictans, medio tentat consistere lapsu,
 Atque horret deducta sequi. Res digna theatro
 Tunc visa. Insurgens verbis nam Flaccus acerbis,
 Libertas si huc naque datur, cur non datur ultra?
 Clamant: periam tibi si praescribere normam
 Fas est, abiecta veteri, cur non ego possim
 Sanctae hanc illam? Sed contra Herennius illi:
 Si ratio sua laus possit, cur terminans haeret?
 Flaccus libertas, ratioque humana triumphans
 Se expellat vinculis, quae a caelo exordia ducunt,
 Per hanc sic nos, prociacem contingitur inum:
 Aut ratio, aut divina Fides: nihil inter utramque
 Ingenium salta Apenninum, radicibus alta
 In populo dextra Fides ponere moras ne
 Quod fuerat magnum Germanis causa ruinae,
 Ille foret atque Italia, alibique veniret ad aures
 Quotidum erat gestum, ut longe quae personat echo
 Non tamen ut plane abfuerint mala semina morbi.
 Namque ubi ex Ausonia erexit, somnumque removit,
 Artes ingenium exultat, Parnassia rupes
 Carminibus modulata novis, Sophiaeque magistra,
 Ut quondam fuerat, toto praefulsit in orbe.
 Insavit plures ventosa superbia mentes,
 Quae in Fidei damnum naturae iura ferebant
 Fas ultra ad caelum. Tectum velut indicat ignem
 Erumpens flamma, haud aliter signum per oras
 Serpens tunc potius, furimque effervere visum,
 Scilicet opus, at acri praenuntia damni.

II.

Verum inter Fidei mores eiusque sequaces
 Qui molles lenemque viam « Proh Iupiter alme! »
 Hic mo interpolant acris dictoria Pappi,
 Qui haud molles semper, rebus sed forte novarum,
 Latente Fidei studio, teterrimus hostis,
 Quique novos homines nigro detruderet orco:
 « Rebus in adversis medium! Fugitne cerebrum?
 « Scilicet et socii coeant calor ignis et unda!
 « Quod nemini auditum. Caveat qui talia tentat
 « Eveniat ne forte sibi quod contigit illi,
 « Qui temere lactans cunctas absolvere lites,
 « Dum medium inquit, sperans ab utrisque probari
 « Displicuit cunctis, abiitque irrissus ». At audi:
 Quae modo doctrinae vigeant, quae fontibus ortae
 In diversa trahant mentes, ex ordine dicam.
 Stagira sophiam veteres tenere magistri,
 Quis hanc per sensus, uti sunt, res mente videntur,

Harumque interius verax exsurgit imago,
 Illico naturae firmis mens viribus acta,
 Comparat, adiungit, minuit, sensuque remota
 Iudiciis efformans, sensim sese explicat omnem,
 Verumque assequitur quaecumque ex parte renidet:
 Res magna in semet, viva omnipotentis imago.
 Cum vero in terris nil sit sibi causa, suique
 Effectus, patet hinc hominem non vivere quemquam,
 Non volucrum caeli tenues se ferre per auras,
 Non florem campis usquam succrescere, Numen
 E quibus attingi haud possit ratione sagaci.
 Putida! conclamant, merces non unius assis
 Inque aevum a cunctis vix amandanda vetustum!
 Si verum quaecumque patet cognoscere quaeris,
 Theutonicos sectare sophos, quorum haec elementa:
 Nil in se noscunt, species tantummodo rerum
 Sensibus accipiunt, quae rebus inesse videntur
 Cum re non existent nisi nostra in mente. Profunde
 Non potis est aliquis sensu cognoscere quidquam,
 Et minus ad primam sermone assurgere causam.
 Est igitur Numen res nostrae impervia menti,
 Quod quantum a vera noscis ratione recedat,
 Nam cum sint species simplex illusio, qua quis
 Rebus inesse putat mentis quod origine manat,
 Ut nihilum valeat nuda experientia sensus,
 Res non sunt quia sunt, sed sunt namque esse videntur.
 At canimus surdis, caecosque adducimus; haerent
 In placitis hi namque suis: falsisque elementis
 Quisque videt quae monstra ferant dehinc intima rerum.
 Quid sit Religio, quonamque a fonte oriatur,
 Explorare opus est, eiusque agnoscere causam.
 Reiectis his unde Deus ratione probatur,
 Quaeque olim nostri Fidei argumenta vocabant,
 Religio intra hominis septum quaerenda nec ultra,
 Namque illic reperire datur velut insita in ipsa
 Natura, seu forma manens atque intima vitae.
 Cuius at a cordis sensu quia germina surgant,
 Fertur homo ad Numen quoties hoc sentit egere.
 Haec autem assidue quia non sentitur egestas,
 Sed certis vitae adiunctis, inconscius eius
 Est animus, subterque latet non cognita mens.
 Et cum Religio nequeat sine Numine fingi,
 Derivetque Fide, qua sese extollit, oportet
 Hanc quoque manare a sensu quem gignit egestas,
 Qui primum informis, sensim se perficit, illum ut
 Principium arcanum fovet unde exordia duxit,
 Vitaque paullatim sese magis explicat ipsam.
 Quomodo at ignotum Numen se mentibus offert?
 Haudquaquam nudum, re aliqua sed semper inherens,
 Quae licet historiae et sophiae sit clausa palanstris,
 Attamen illarum duplici praecluditur orbe,
 Quorum alter constat spectabilis ordine mundi,
 Alterius fons est animus sibi conscius. Horum ut
 Quaeque suos tetigit fines, non amplius ultra
 Incedit, Numenque haud notum protinus illi
 Sese offert ultro, quaecumque ab origine manet.

bello in fidem recepissent, earum patroni essent more maiorum. Quoniam vero patronorum officia fuerunt ut clientes tuerentur, his incognita iura traderent, causamque eorum defenderent, hinc Patronus idem ac Orator qui causam dicit (1); translate vero pro quolibet defensore. Est etiam patronus relativus liberti.

SENATVS . POPVLVS . QVE . ROMANVS
IMP . CAESARI . DIVI . F . COS . QVINCT.
COS . DESIGN . SEX . IMP . SEPT.
REPVBLICA . CONSERVATA

Statua, quae hunc titulum habet, post Aetiacum bellum et captam Alexandriam C. Caesari Octaviano posita est.

NERONI . CLAUDIO . DRVSO . GER . COS : DESIG.
EQVESTER . ORDO . PRINCIPI . IVVENT.

Princeps iuventutis sub libera civitate fuit iuvenis inter aequales excellens et nondum honores adeptus. Sub Imperatoribus haesit hoc nomen eorum filiis. Hic iuventutis nomine equestrem ordinem intelligi oportere Norisius auctor est.

Addo exemplum dictionis ornatae:

SENATVS . POPVLVSQVE . ROMANVS
IMP . CAES . DIVI . NERVAE . F . NERVAE
TRAIANO . AVG . GERM . DACICO . PONTIF.
MAXIMO . TRIB . POT . XVII . IMP . VI . COS . VI . P . P.
AD . DECLARANDVM . QVANTAE . ALTITVDINIS
MONS . ET . LOCVS . TANTIS . OPERIBVS . SIT . EGESTVS

Ita inscriptum est in basi columnae Traiani, quam Dio, et Xiphilinus ab ipso Imperatore, inscriptio vero ipsa ab Senatu, et Pop. Rom. collocatam docet. Illa tanta opera forum ipsum erat cum porticibus, templum, triumphalis arcus, bibliotheca, basilica, quibus Traiani operibus quantum areae opus erat tantum egesta terra, et complanata Quirinalis montis parte factum est. Aliud exemplum in arcu Septimii Severi.

Sint denique exempla dictionis singularis:

IMPERATORI . CAESARI . DIVI
TRAIANI . PARTHICI . FILIO
DIVI . NERVAE . NEPOTI
TRAIANO . HADRIANO
AVG . PONT . MAXIMO
TRIB . POT . XVII . COS . III . P . P.
COLONIA . HOSTIA
CONSERVATA . ET . AVCTA
OMNI . INDVLGENTIA . ET
LIBERALITATE . EIVS

Hostiam in ore Tiberis ab Anco conditam, salinasque circa factas tradit Plinius. Quid ea Colonia Hadriano debuerit non facile reperies.

FLAVIO . FVRIO . FAVSTO . V . C . TRIBVNO
AB . ORIGINE . PATRONO
OB . MERITA , LABORVM . SVORVM . VNIVERSVS . ORDO
ET . POPVLVS . SVRRENTINORVM

(1) Italico Avvocato.

STATVAM . NOBILITATI . EIVS
FACIENDAM . CVRAVIMVS

Tribunus supra numerum, ideo legio non additur, in qua tribunatum gesserit. - Ab origine idem quod alibi ab avo, et maioribus, vel ab atavis Patronus.

Quoniam inscriptiones honorariae foeminis positae aliquid peculiare habent, eas separatim addit Morcellius, ad quem lectorem delegamus.

(Ad proximum numerum)

SCENA MARITIMA

Omnes pisces maris manui vestrae traditi sunt.

(GEN. IX, 3).

Mite sub aurora findit mare cymbulae carina

Rorantis aurae spiritu propulsa;

Lactior audaci, quam Thessalus argonauta remex

Ad auferendos Colchidos capillos

Trusit in Oceanum, conducitur: e mari ad penates

Opes frementi gestitabit alno.

Navita iam coepit submittere piscibus gravandum,

Magna levis spe, rele: densa carpat

Agmina, quis soboles cum coniuge garrulis patella

Domi fruuntur hortuli sub umbra!

Delius interea ortu se extulit aureus, iubarque

Littus petenti e carbaso reflectit.

Cara tori consors sabulo sedet, adititque fixos

Nunc filius, nunc caerulis ocellos;

Dum puer, infestus cancris, cito quos adindit algis,

Pedes tenellos recreat quieti

Undis Neptuni, permollibus exciti susurris,

Udas puella dum venusta arenas

Fluctu se eripiens fodicat, breve fertque gestiundo

Salum parenti in fulgurante concha.

Cymbula fit propior; cophinos vigil aptat uxor; ora

Sinum tumentis anxie pererrant...

Qualiter exiliunt pisces! quot et ecce cymbulam urpient!

Salmo, reflexus conger, atque lautus

Emicat hic rhombus!.. Plausum edite, gratias agite

Deo, qui iniquas comprimat procellas,

Delphinasque vagos, ne retia distraherent rapina,

Non ulli in oras pellat hospitales.

Romae.

THOMAS VIGNAS, Sch. P.

recte percipiantur. Iudicium quidem practicum determinatum est ad unum prae ceteris eligendum: attamen est contingenter determinatum, atque conscientiam comitatur quae dicat huiusmodi iudicium esse de bono aliquo particulari, proinde immutari posse, tum ex parte intellectus, qui res sub alio respectu considerare, primumque iudicium interrumpere potest, tum ex parte voluntatis, quae ad alia proinde esse convertendi facultatem retinet.

M. — Nonne vero certum est hominem non ita esse rerum dominum ut in potestate eius sit quid voluerit proponere intellectui proprio? Ubi autem intellectus sufficienter ab obiectis tangatur, inde statim in actum proprium exit. Si autem voluntas non potest velle contrarium eius quod dicat intellectus, inde sequitur hominem esse determinatum a rebus, proindeque libertate destitui.

T. — Sed tamen falsum est non posse componi malam electionem in agendis cum illa cognitione speculativa, ut supra diximus: negamus enim id solum, nempe componi posse cum iudicio practico electionem contrariam, momento illo iudicio, sed contendimus haberi posse diuisum, interrupto scilicet praedicto iudicio.

M. — Quid igitur respondes iis qui de doctrina thomistica colligunt nullum posse ex malitia aut contemptu peccare, si concedatur voluntatem semper id appetere quod appetendum demonstrat intellectus aut ratio?

T. — Respondeo, illos parum se doctrinae thomisticae gnaros ostendere. Illi quippe qui peccant ex malitia aut contemptu, scientia speculativa sciunt se male agere, cum qua tamen scientia speculativa componere sane possunt iudicium practicum oppositum et electionem peccatam, nempe legem sic cognitam infringendi.

M. — Nihil ergo remanet quod amplius explicari cupiam. Gratias igitur accipe quam maximas pro omnibus expositis et explanatis.

T. — Concludam igitur argumentum hisce verbis brevioribus, scilicet: Potentia liberi arbitrii ad opposita, quatenus sit potentia compositionis et simultatis, respectu ad omnia illa ad « velle » requisita quae antecedunt usum libertatis, attamen respectu eorum quae requiruntur ut voluntas determinate velit unum prae alio, et quae non antecedant usum libertatis, non est potentia simultatis, seu compositionis, sed similtas potentiae et sensus divisi, ideoque salva libertate, iudicium practicum, ultimum, absolutum et determinatum, determinat voluntatem ad specificationem actus, ita ut ex iudicio durante et non reiecto, ubi voluntas in actum exit, velit infallibiliter, non tamen necessario, illud quod praedicto iudicio approbatum est.

I. I. B.

Stili lapidarii elementa ⁽¹⁾

Sit itaque inscriptio sacelli privati:

SACRVM
CAELESTI . REGINAE . MARIAE . OPIFERAE
ET . STEPHANO . ARCHIMARTYRI
AC . LAVRENTIO . MARTYRI
CUSTODIBUS . DOMUS

Exemplum inscriptionis sacelli publici:

VIRGINI . MAGNAE
MARIAE . PERDOLENTI
SACRVM
IOANNES . PATRITIVS
DE . MUNERE . EIVS . SOSPE
DEDICAVIT
QUOD
ANNO . MDCCCIII
NONIS . APRILIBUS
VIM . IGNIS . INNOCUAM . EXPERTVS
CONTRA . AETERNI . IGNIS . INCENDIA
SIBI . PROPITIAM . POLLICETUR

Inscriptio sacelli cuiusdam in Ecclesia Ferrariensi existentis:

HONORI
NICOLAI . SANCTI
PRAESTITIS . SOSPITATORIS
IGNATIVS . FANANVS . ARCHIT.
PRAEP . SODALIVM . EIVS
QUOD
ANNO . MDCCLXXXV
XII . KAL . IVN.
DE . SVMMO . AEDIS . PEGMATE
LAPSVS . IN PRAECEPT
OPE . IMPLORATA
EXTREMVM . DISCRIMEN . PEDE . ALTERO . SVSPENSVS
EVASERIT
VOTVM . MERITO . SOLVIT

II. DE INSCRIPTIONIBUS HONORARIIS.

Exempla dictionis simplicis:

C . IVLIO . C . F . CAESARI
IMP . TRIVMVIRO . R . P . C.
PATRONO
D . D.

R. P. C. — rei publicae constituendae — D. D. decreto Decurionum.

Patronus, cui respondet Client, est qui alterum tuetur, ac defendit. Patroni deinde dicti sunt, qui provinciarum, et nationum Romae subditarum res et negotia Romae defendebant. Hinc mos de quo Cicero (*De off. lib. I, cap. II*) ut qui civitates, vel nationes devictas

(1) Cfr. num. sup.

metum abstersisses; sed ut mones, frenum mordi. Etenim qui te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Quamquam Papirius in *Epithalamio Stellae et Violantillae* in diversum sensum usurpavit, nempe pro eo quod est servitutem accipere, frenumque recipere:

Fama tace, subiit leges et frena momordit.

Id est, admisit vincula matrimonii.

Ceterum proverbium sumptum videtur e fabula Aeschyli, quae inscribitur *Prometheus*, in qua haec loquitur Mercurius, quae latine sonant: « Nihil mitescis precibus inflexus meis; sed frena mordens, velut indomitus pullus ferociens, habenas vincere pugnas ».

DE OBITU BEATAE VIRGINIS

Filios, Mater, moritura, linques?

Virgo! peccati macula remota,

Laeta tu metam properas amari

Tangere Leti?

Integre! diras tibi non paravit

Eva letales; neque te coegit

Tarda membrorum macies, Adami

Solvere poenam.

Flamma te toto, fugiente vitta,

Corde succendit vehemens amoris.

Aestuas inter tua iam fovere

Brachia natum.

Oculus tergens oculos madentes

Audiet Iesus gemitum doloris;

Spiritum carae Genitricis Ipse

Excipit ulnis.

Ipsa te mortis rigidis ab oris

Aureo ducet solio triumph,

Unde materno miseros sereno

Respice vultu!

Prairie du Chiën, Wisconsin, U. S. A.

OWEN L. LEWIS.

B. Mariae Virginis obitus. — Tabula NICOLAI PILLOREAN (valde *Colo della Maria*) in pinacotheca Capitolina asservata. (Photographica expresserant Fratres Allinari, Florentinae).

COLLOQUIA LATINA

Petitio iuxta (1)

PHILIPPUS. — Memoriter memini, Praeceptor, dixisse te aliquando nobis necessariam esse in rebus vicissitudinem, nec durare posse quod alterna requie careat.

MAGISTER. — Quid tum postea? Quam ob causam tu id mihi nunc subiicis?

(1) Hic ILLICONT PONTANI opere, cui titulus *Progymnasmatum latinorum* passim retractavit I. P.

PH. — Haud sane inconsulto ac temere tuam usurpavi sententiam.

M. — Ergo cur usurpas? Dic.

PH. — Quoniam res quaedam est, quam me a benignitate tua impetratam auferre volo.

M. — Memora, puer.

PH. — Si moleste non es laturus.

M. — Nisi tu iniustum quid a me petas, indigne non feram, quidquid petiveris. Nam ut iusta ab iniustis petere insipientia est, sic iniusta a iustis impetrari non decet.

EX ITALIS URBIBUS

De Maria Chlotilde e Sabaudica gente, Victorii Emmanuelis II regis filia, vita functa.

In regalibus aedibus apud Montem Calerium, in agro Taurinensi, septimo kal. Iulias anno labente in storum complexu, quum sanctissimis religionibus rite esset saepius perfuncta, vitam placide finivit Maria Chlotildes e Sabaudica gente, Victorii Emmanuelis II, regis filia.

Pene puella, amissa matre, sanctissima disciplina exulta, domesticas virtutes ita arripuit, ut in omnium exemplum elucesceret. Percrebrescente eius virtutum fama, vixdum quindecim annos nata, difficillimis excandescens temporibus, in foederis pignus atque in spem regali, nupsit Hieronymo principi, qui erat Napoleonicus Tertii consobrinus, rerum omnium tunc temporis arbitri atque patroni. Lutetiae Parisiorum, in illa urbe totius Europae capite ac praesidio, christianae virtutis miraculo aliorum, antiquae sanctitatis imaginem omnibus admirantibus expressit. Benignitate, suaviloquentia, religione, vel inter multas vitae difficultates ita Eugentiae imperatricis Augustae placuit, ut ob ingenii quoque cultum ei unica esset dilecta.

Exactis a Gallia Imperatoribus, postquam miserrime debellatum est ad Sedunum a Gallis, volens et sine vi, e regno illo totis aerumnis cooperto atque in servile pistrinum detruso, ad suos tandem rediit. Tunc ipse pater, ut eius macerem aliquantisper levaret, Castrum regium ei suisque obtulit, quod domus Augusta apud Montem Calerium amplexatissimis vicidinis extruxerat, operibusque udo illitis signisque marmoreis, sibi, feris autumnalibus, animi causa, decoraverat. Ibi, curis publicis vacua, miram in familia regunda providentiam et sedulitatem exhibuit. Benigna, innocens, comis tanta fuit in egenos humanitas, ut eo ineam ultro negligere videretur. Dei amorem et religionis studium cum perpetua in infirmos liberalitate coniunxit. Nullius infortunium a se alienum putavit. Passim per compita uno ore salutabatur: *En domus Regiae sancta*, vel conceptissimis verbis: *Nostra en sancta*.

Amisso viro, quocum vixit coniunctissime, quemque moriturum ad christianos mores perduxit, unicum orbitatis solatium putavit, vel aera exiguo, mortales benefactis demereri, pueros in re angusta impense fovere, ludos iuventuti tutandae atque instituendae aperire, Ecclesiam novis semper muneribus augere. Integrae vero naturae nulla in re nimia esse quam videri bona maluit.

Extremo vitae suae tempore, labante in dies valetudine, diuturnis doloribus addictata, mirabilis constantiae exemplum omnibus reliquit.

Vixit annos octo ac sexaginta.

Eius funus acerbum fuit patriae, grave bonis omnibus, luctuosum suis tam cari capitis desiderio infelicissimis.

SUBALPINUS.

PAROEMIAE SIVE ADAGIA

Quid distent aera lupinis.

Proverbii faciem habet, quod est apud Horatium:

Non tamen ignorat quid distent aera lupinis.

Id est: novit discrimen rerum vilium et pretiosarum. Agit autem Horatius de iis, qui beneficia non ita conferunt in quosvis, veluti abiciant, sed ita collocant ut expendant, et eius meritum ac dignitatem, cui praestant, et pretium muneris quod largiuntur. Porro lupini utilitatem proverbialiter notavit et Iuvenalis:

Tunicam mihi malo lupini,

Quam si me toto laudet vicinia pago.

Notat etiam Lucianus in libello *De mercede servientibus*, quum rogat, num usque adeo defuerit lupini et aquae fontanae copia, ut in eam sese coniceret servitutem.

Procul a pedibus equinis.

Vulgo dicitur quum significant fugiendum esse periculum. Hac voce: «Extra pedes equinos». Graeci monere consueverunt, ut quisque sibi caveret in certaminibus equestribus. Ea deinde proverbii vice usurpata.

Fenestram aperire.

Idem est atque occasionem ac veluti ansam ministrare. Terentius (*Eautontimorumenos*): «Hui quantam fenestram ad nequitiam patefeceris!» Verum hoc non nisi in malam partem, illud etiam in bonam: «Aperire ianuam». Plinius Suetonio Tranquillo: «Atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famae patefecit». Plutarchus in libro de *Osiride*: «Magna impiae plebi repagula aperuerunt». Eiusdem formae et illud Ciceronis pro Planco: «Quamquam qua nolui ianus in causam ingressus sum». Item illa: Aperire viam — Praestruere viam — Praecludere viam — lacere fundamenta, etc.

Mordere frenum.

«Mordere frenum» D. Brutus (lib. *Epistol. Fam.* XI) posuisse videtur pro eo quod est vel leviter repugnare servituti: «Si frenum momorderis, peream, si te omnes, quotquot sunt, conantem hui ferre poterunt». Hoc est, si utcumque significaveris te servitutem iniquo animo ferre. Ad hanc sententiam faciunt quae respondet Cicero: «Si timidus — inquit — essem, tamen ista epistola omnem mihi

sede propria, prior, Dominica insequente diem XIX Martii, immo permanente festo si dies XIX in Dominicam incidat; alter, Dominica quae festum Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum antecedit. Festum vero Sanctissimi Corporis Christi, idemque cum octava privilegiata, Dominica post Sanctissimam Trinitatem, tamquam in sede propria, celebrabitur, statuta pro festo Sanctissimi Cordis Iesu feria VI intra octavam.

III. Ecclesiastico praecepto, quod supra diximus, dies festi Patronorum non subiacent. Locorum autem Ordinarii possunt solemnitate exteriorem transferre ad Dominicam proxime sequentem.

IV. Sicubi aliquod festum ex enumeratis legitime sit abolitum vel translatum, nihil inconsulta Sede Apostolica innovetur. Si qua vero in natione vel regione aliquod ex abrogatis festis Episcopi conservandum censuerint, Sanctae Sedi rem deferant.

V. Quod si in aliquod ex festis quae servata volumus, dies incidat abstinenciae vel ieiunio consecratus, ab utroque dispensamus; eandemque dispensationem etiam pro Patronorum festis, hac Nostra lege abolitis, concedimus, si tamen solemniter et cum magno populi concursu ea celebrari contingat.

Novum Apostolicae sollicitudinis argumentum huiusmodi praebentes, spem Nos certam fovemus, fideles universos iis etiam diebus, quos nunc de numero festivitatum praecepto obstrictarum expungimus, suam in Deum pietatem et in Sanctos venerationem, non minus quam antea, fore testaturos, ceterisque diebus festis, qui in Ecclesia servandi supersunt, diligentiore, quam antehac, studio observandum praeceptum curaturos.

Contrariis quibusvis, licet speciali et individua mentione dignis, non obstantibus.

Datum Romae, apud S. Petrum, die XI mensis Iulii MCMXI, Pontificatus Nostri anno octavo.

PIVS PP. X.

EX SACRIS CONGREGATIONIBUS ROMANIS

SENTENTIAE NOVISSIMAE SELECTAE

Ex Congregatione de Religiosis.

Dubia de manuscriptis religiosorum typis edendis.

I. An Religiosi pertinentes ad Instituta votorum simplicium fisdem teneantur legibus ac Regulares votorum solemnium, quoad *Imprimatur* seu beneplacitum a suis Superioribus expostulandum, quoties aliquod suum manuscriptum in lucem edere cupiant? — *Resp.* Affirmative.

II. An Religiosi, quoties eis a suis Moderatoribus publicatio alicuius manuscripti fuerit interdicta, vel im-

primatur denegatum, possint idem manuscriptum alicui typographo tradere, qui illud publicet cum *Imprimatur* Ordinarii loci, suppresso auctoris nomine? — *Resp.* Negative.

Ex Congregatione Rituum.

Dubia circa expositionem et benedictionem SSmi. Sacramenti.

I. Defectu ministrorum et cantorum licetne Missam Votivam SSmi. Sacramenti, in expositione vel reposicione pro Oratione XL Horarum, celebrare sine cantu; et totam functionem sine cantu peragere simili modo quo fit Feria V in Coena Domini, secundum Memoriale Rituum?

II. Licetne legere aut omittere missam Votivam celebrandam secunda die in Oratione XL Horarum?

III. Est ne necessarium Indultum, ut in Oratione XL Horarum expositio ac adoratio suspendatur horis nocturnis? — *Resp.* (ad I-II-III): Ad effectum Indulgentiarum et privilegii Altarium necessarium esse Indultum a S. Congregatione S. Officii expetendum, ut derogetur formae Clementinae Instructionis. Alias Episcopus utatur iure suo, sed circa Missas Votivas servantur Rubricae et Decreta, nisi exstet vel obtineatur speciale Indultum.

IV. Quum difficile sit habere thronum expositionis inamovibile, nisi Crux ponatur in eo; quaeritur: Utrum liceat super tabernaculum erigere inamovibile thronum, seu parvum ciborium fixum pro expositione SSmi. Sacramenti; an debeat erigi thronus tantummodo propter expositionem et amoveri post expositionem? — *Resp.* Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

V. Num liceat thronum expositionis construere in muro paucis metris ab altari seiuncto? — *Resp.* Affirmative, dummodo thronus expositionis haud nimis distet ab altari, cum quo debet quid unum efficere.

VI. Utrum alio throno, seu baldachino parvo, opus sit ad expositionem SSmi. Sacramenti, ubi magnum baldachinum, seu ciborium invenitur? — *Resp.* In casu servari potest consuetudo quae viget.

VII. Licetne laicis tangere Ostensorium sine privilegio Apostolico, quod requiritur ad tangenda vasa sacra? — *Resp.* Serventur decreta.

VIII. Debetne Ostensorium cooperiri velo albo, quando stat in altari ante et post expositionem SSmi. Sacramenti? — *Resp.* Affirmative.

IX. Cuiusnam coloris debet esse stola presbyteri exponentis, quando benedictio SSmi. Sacramenti immediate sequitur Vesperas solemnes, nec celebrans cum pluvialistis secedit a choro? — *Resp.* Eiusdem coloris ac paramenta celebrantis.

X. Utrum cuilibet celebranti, an soli Episcopo vel Praelato, liceat genuflexo manere super pulvinari in infimo gradu altaris? — *Resp.* Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

XI. An Ordinarius, in medio sanctuario benedictioni SSmi. Sacramenti assistens cum cappa, debeat adorare

XVI. Utrum preces post Missam privatam iussu Leonis XIII dicendae, omitti debeant post Missam votivam lectam de SS. Corde Iesu, prima cuiusque mensis feria VI celebratam cum privilegiis Missae votivae sollemnis pro re gravi? — *Resp.* Missa de qua in precibus habeatur uti sollemnis, eique applicare potest decretum num. 3697, *Ordinis Minorum Capuccinorum S. Francisci*, 7 Decembris 1888, ad VII.

XVII. Quando celebrans ad Vesperas coram SSmo. Sacramento exposito Officium facit ad scamnum, debetne, quum accedit ad medium altaris ad «Magnificat», genuflectere unico genu super infimum gradum, vel utroque genu in plano? — *Resp.* Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

XVIII. Quum cantantur Vesperae coram SSmo. Sacramento exposito, utrum celebrans possit a principio amicti, alba, stola et pluviali indutus Officium facere, eique Diaconus et Subdiaconus alba, dalmatica et tunica induti assistere a principio Vesperarum, ratione Processionis immediate post Vesperas instituendae, praesertim in ecclesiis quae pluribus carent pluvialibus pro assistantibus? — *Resp.* Negative.

XIX. Utrum in Quadragesima, quando Vesperae immediate post Missam sollemnem cantantur, celebrans possit pluviali super albam et stolam indutus Officium facere cum assistentia Diaconi et Subdiaconi dalmatica et tunica indutorum? — *Resp.* Negative.

XX. Utrum iuxta Decreta 23 Novembris 1906, *Dubia* ad XI, et Februarii 1907, Eremitarum Camaldulensium Montis Coronae ad X, Oratio *Deus cuius misericordiae non est numerus* in functione Tridui vel Octidui intra annum post Beatificationem vel Canonizationem, cantari debeat ante *Tantum ergo*, vel in hoc casu servari debeat specialis dispositio Decreti 16 Decembris 1902, ad VI, super privilegiis Octidui vel Tridui concedi solitis? — *Resp.* Satis provisum in decreto citato.

XXI. Utrum novendialis supplicatio, quae ex litteris Encyclicis Leonis PP. XIII, *Divinum illud munus*, diei 9 Maii 1897 Festum Pentecostes praecedere debet, incipi debeat feria VI infra Octavam Ascensionis Domini, ut terminetur in ipsa Vigilia Pentecostes, vel possit iuxta praxim huius dioeceseos incipi tantum Sabbato, ita ut finem habeat novendialis supplicatio ipso die festo Pentecostes? — *Resp.* Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

(Ex altero decr. *Baion* n. d. VIII mens. Iunii MCMXI).

Dubium circa interpretationem Motus Proprii «Inter Multiplices».

An Canonicus rite adscriptus Capitulo, quod collegialiter gaudet privilegiis seu insignibus et iuribus ad Protonotarios Apostolicos, vel supranumerarios, vel ad instar participantium pertinentibus, ius aliquod acquisierit, quo inter Praelatos Domesticos cum expeditione Brevis recenseatur? — *Resp.* Negative, et adscriptionem coetui Praelatorum Domesticorum unice pendere

ex benigna liberalitate Summi Pontificis, attentis, in singulis casibus, omnibus circumstantiis et specialibus meritis personae.

(Ex decr. d. XXIV mens. Maii MCMXI).

DIARIUM VATICANUM

(Mense Iulio MCMXI).

Coram SSmo. admissiones.

Praeter Purpuratos Patres, Urbanos Antistites aliosque viros, qui sui quisque muneris gratia Pontificem de more adiverunt, peculiari nota digni sunt iuxta admissionis diem: Aloisius Barberini, Urbanus Princeps; Sublacense Municipium grates agens Pontifici ob munificas largitiones civitati suae factas; Ioannes Schönbürg-Hartenstein, Princeps, legatus extraordinarius atque administer cum omni potestate Austro-Hungarorumque apud Apostolicam Sedem; Ottho Von Muehlberg, doctor, eodem munere fungens pro Borussia; De Leiningen-Billigheim, Comes; D'Erp, dynasta, legatus extraordinarius atque administer cum omni potestate Belgarum apud Apostolicam Sedem.

Pontificiae electiones.

Nominationes episcoporum. — Per decreta S. Congregationis Consistorialis SSmus. D. N. Pius X quae sequuntur ecclesias de proprio pastore providit, scilicet: Tit. eccl. arch. Ciana praefecit revmum. Ioannem Keane, hactenus archiepiscopum Dubuquensem; Cath. eccl. Atebatensi revmum. Aemilium Ludovicum Cornelium Lobbeday, hactenus episcopum Molinensem; Cath. eccl. Molinensi sac. Ioan. Bapt. Senon, parochum decanum S. Mariae Magdalenae in archidioecesi Aquensi; Cath. eccl. Lincolnensi revmum. Ioannem Henricum Tihen, vicarium generalem episcopi Wichitensis; Cath. eccl. S. Georgii Terrae Novae sac. Michaellem Franciscum Power, archidioecesis S. Ioannis Terrae Novae; Cath. eccl. Pelotensi sac. Franciscum de Campos Barreto, parochum S. Crucis in urbe Campinensi; Cath. eccl. Aracajuensi sac. Iosephum Thomam Gomes de Silva, secretarium dioecesis Parahybensis; Cath. eccl. Florestensi sac. Alvarum Augustum de Silva, parochum S. Iosephi loci vulgo *Recife*, in archidioecesi Olindensi; Cath. eccl. S. Aloisii de Caceres sacerdotem Modestum Augustum Vieira, parochum loci vulgo *Caratinga*, in archidioecesi Mariannensi; Cath. eccl. Uruguayensi sacerdotem Hermetem Iosephum Pinheiro, parochum in civitate loci vulgo *Recife*, archidioecesis Olindensis; Metropolitanae eccl. Philadelphiae si revmum. Edmundum Franciscum Prendergast, hactenus episcopum tit. Scillitanum et administratorem eiusdem archidioecesis.

— RR. dd. Franciscus Parrillo, Vinculi Defensor apud S. Romanae Rotae tribunal, et Aloisius Copéré, Procurator Generalis Societatis Mariae, inter Consultores S. Congregationis Concilii adleguntur.

Varia.

Die XX mensis Iulii, in Xystino Sacello, adstante Pontifice iuxta funebria Leoni PP. XIII persolvuntur, octavo recurrente anno ab eius obitu.

utroque genu, quando ad incensandum accedit ad altare, vel ab eo recedit? — *Resp.* Affirmative in casu.

(Ex decr. Westmonasterien. d. xxvii mens. Maii mcmxi).

Dubia varia.

I. Utrum Decreto 8 Maii 1899, *Augustodunen. seu Galliarum*, extendente Officium et Missam S. Odilonis, Abbatis Cluniacensis, sub ritu duplici minori, ad cunctas Galliarum Ecclesias, obligatio facta fuerit omnibus Galliarum diocesis illud adoptandi, vel simpliciter hinc extensio non sit nisi facultas? — *Resp.* Singulis potentibus S. Congregatio reservavit sibi concessionem, iuxta Decretum citatum.

II. Utrum dies 7 Iulii sit quasi-natalitia pro SS. Cyrillo et Methodio, Epp. Conf. iuxta Martyrologium Romanum? — *Resp.* Affirmative.

III. Si in tertio Nocturno alleluia sancti vel Mysterii, Lectiones de Homilia excerptae sunt ex operibus eiusdem sancti, aut sunt historicae circa Mysterium, utrum tres Lectiones debeant in duas redigi, ut fit in festo S. Hilarii, Ep. Conf. Doct., in casu quo nona lectio legi debeat de alio officio eodem die commemorato? — *Resp.* Decernendum in casibus particularibus.

IV. Ubi S. Silvester est Patronus vel Titularis, utrum secundae eius Vesperae sumendae sint de Communi Confessoria Pontificis, vel usque ad Capitulum dicendae sint de Nativitate ut in aliis diebus infra Octavam? — *Resp.* Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

V. Quam nuptiae celebratae fuerint tempore prohibito, et sponsi postea benedictionem nuptialem petierint, iuxta decretum S. C. U. I. diei 31 Augusti 1881, utrum eligendus sit dies in quo Missa votiva pro sponsis dici possit, ut praecedunt aliqui, innixi super Decretum Generale de Missis votivis diei 30 Ianuarii 1896, vel in casu benedictio nuptialis impertiri possit infra Missam, puta de festo duplici 2 classis cum commemoratione pro sponsis, iuxta rubricam in capite Missae pro sponsis positam? — *Resp.* Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

VI. Utrum ad impertiendam benedictionem nuptialem post tempus feriatum coniugibus antea matrimonio iunctis, necessaria sit praesentia amborum, vel sufficiat solus sponsus? — *Resp.* Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

VII. Utrum in Ecclesiis parochialibus unam tantum Missam habentibus, parochi debeant ad normam decreti n. 3887 diei 21 Februarii 1896, Missam pro populo applicandam iuxta officium diei celebrare, etiam in Dominicis ad quas iussu Card. Caprara transferuntur solemnitates Epiphaniae Domini, SS. Corporis Christi, SS. Apostolorum Petri et Pauli, ad praecipui Patroni loci, atque etiam quorundam aliorum festorum ex peculiaribus Indultis, vel possint per Missam dictarum so-

lemnitatum oneri suo satisfacere? — *Resp.* Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

VIII. Utrum solemnitates iussu Card. Caprara ad Dominicam proxime sequentem translatae, ceteraque ex Indulto particulari similiter faciendae, celebrari debeant an possint etiam in Oratoriis semipublicis, ubi singulis Dominicis solet Missa cantari? — *Resp.* Solemnitates enunciatae celebrari posse in Oratoriis semipublicis de quibus agitur in decreto n. 4007, diei 23 Ianuarii 1899.

IX. Si extra expositionem XL Horarum, et Festum SS. Corporis Christi, fieri contingat expositio SS. Sacramenti immediate post Missam, Hostia debeatne intra hanc Missam consecrari, vel accipi possit Hostia iam prius consecrata? — *Resp.* Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

X. Quatenus affirmative ad secundam partem; utrum Hostia iam antea consecrata poni possit in Ostensorio ante purificationem et ablutionem, vel exspectari debeat usque ad expletum ultimum Evangelium? — *Resp.* Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

XI. Utrum celebrans in Vesperis solemnibus possit stolam induere sub pluviali a principio Officii, quam immediate post Vesperas, quin ipse recedat a Presbyterio, fiat expositio cum benedictione SS. Sacramenti? — *Resp.* Affirmative.

XII. Utrum Processio cum SSmo. Eucharistiae Sacramento, quae immediate ut supra subsequitur Vesperas cum paramentis rubris vel viridibus cantatas, cum eisdem fieri debeat, vel albi coloris assumi debeant paramenta? — *Resp.* Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

XIII. In benedictione olei Catechumenorum, feria V Coenae Domini, Rubrica Pontificalis statuit: «Dodecim sacerdotes reverenter salutant oleum ipsum dicentes: Ave sanctum oleum». Haec verba: «reverenter salutant» suntne ita interpretanda ut debeat fieri genuflexio, sicut ad Sanctum Chrisma, vel simplex inclinatio capitis? — *Resp.* Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

(Ex decr. Baionen. d. xxvii mens. Maii mcmxi).

XIV. Ubi festum Titularis ex longaeve consuetudine celebratur ad instar Patronorum, Dominica infra Octavam eiusdem cum concursu populi, per unam Missam solemnem de Festo cum commemoratione Dominicae, utrum solemnitas SS. Apostolorum Petri et Pauli in Galliis praeceptiva, debeat huic praeferri, vel in aliam subsequentem Dominicam reponi, utpote non praeceptiva, sed tantum permessa? — *Resp.* In casu praefertur solemnitas SS. Apostolorum Petri et Pauli in Galliis praeceptiva.

XV. Utrum laico Missae inservienti ministrari possit Sacra Communio intra presbyterium et in ora suppedanei altaris, etiamsi non sit indutus habitum clericalem? — *Resp.* Affirmative.

-- d. XVIII Aethiopica legatio Europae nationes invisens, in Italiam pervenit.

— d. XX Carrariae in marmoreis fodinis saxi magna moles, ex improvise decerpta et in fundum praecipitans, opifices quindecim misere sepelit.

— d. XXIII, dolo an malo fato ignoratur, Stamboul vicus Constantinopolitanae civitatis, et proximi circum, succenduntur.

— d. XXIV similia Fontainebleau, nemori illi apud Lutetiam Parisiorum notissimo, accidunt.

— d. XXV Iaderae, inter moniales S. Francisci, placide obit Catharina Tommaseo, filia clarissimi Nicolai illius Italorum philosophi et viri multarum litterarum.

— d. XXVII ex Iaponia nunciant atram procllam in Tokium et Iokoamam urbes saevisse centum et ultra incolarum caede.

— d. XXVIII inundationes Yang-Tse regionem in Sinis vastant uberemque messem omnino perdunt.

— d. XXIX Lutetiae Parisiorum, Nassum Pacha, Turcarum legatus apud Gallos, improvisa morte extinguitur.

LIBRORUM RECENSIO

Historia Ecclesiastica, auctore D. ANTONIO WEISS, Prof. in Universitate Graecensi I. et II. Graecii (Graz). Styria, 1907, 1910 (XII et 798, VIII et 693, pp.)

Hodiernis diebus inter cetera ecclesiastica studia forsitan maxime historiae sacrae operam dant docti et eruditi. Magnus numerus compendiorum et « manualium » cuiusque linguae ultimis decenniis in lucem prodierunt, quae aliis et aliis virtutibus laudibusque excellunt. Inter quae doctissimi Professoris Graecensis historia ecclesiastica locum praecipuum obtinet. Duo volumina iam edita historiam antiquitatis et medii aevi continent.

Raro fortasse tanta principiorum veritas et soliditas, tanta in Ecclesiam fidelitas cum pari investigandi libertate ingenuitateque concorditer iunguntur. Lucidissima perspicuitate auctor personas et eventus describit, quae in res et fata temporum maxime influebant. Inter quae pauca solum adducam capita: Originem et evolutiones Arianorum, problema Honorii Papae, donationem Patrimonii S. Petri, reformationem tempore Gregorii VII, gravissimas contentiones inter potestatem civilem et ecclesiasticam tempore Alexandri III, Innocentii III, et Bonifacii VIII, gravissima pericula et diversissimos casus et eventus schismatis occidentalis et captivitatis Avenionensis. Quasi sculptoris manu eximia arte auctor celeberrimos Pontifices plastice et corporaliter nobis ob oculos ponit. Nemo certe negabit res gestas in omnibus paginis operis sine ira et studio, remota omni iniusta benevolentia et aversione, esse expositas, ita ut quivis

veritatis amans verissimam tum antiquorum tum medioaevalium temporum imaginem et conspectum abunde inde acquirere possit.

Experientia magistra docet, quanta subsidia ad docendum et discendum afferat bona dispositio; id quod etiam hoc opus optime praestat, et res graviores et minores suo loco ponendo et distinguendo, ita ut omnia pro suo merito facile animis infigantur et tenaciter memoria teneantur. Quo fit, ut haec historia ecclesiastica et magistrorum et discipulorum indigentis mire videatur accommodata. Praeter principiorum rationem et sententiarum luciditatem quamquam grata simplicitas nusquam desit, congruens nitor stili moderatusque ornatus orationis iucunditatem legentibus parat; quare non dubitandum, quin praestabile hoc opus, omnibus numeris absolutum, optimi cuiusque laudem approbationemque assequatur et uberrimo fructu non careat.

P. FRIDOLINUS O. S. B.

AENIGMATA

I.

Si prius imbre volat conspersum, posterius fit.
Ominis et ipsa volat saepe sub aethera res.

II.

Non prius; ipse etiam hand habeo tibi, amice, secundum.
Sacra Iovi totum urbs Heliade in occidua.

M. I. S.

Ex socle, qui utriusque aenigmatis interpretatio- nem ad Doctorem IOSEPHUM FORNARI. Commentarii moderatorem (Roma, via del Governo Vecchio, 96) miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

PLINII EPISTOLAE

(Edid. KML)

Aenigmata an. XIV, n. V proposita his respondent:

1) Avis; 2) Res-a

Ea rite soluta miserunt:

Fr. Baturewicz, Zytomiria. — Gull. Schenz, Ratisbona. — Ant. Favertani, Merato. — Luc. Rhactus, Bucarestino. — A. Renevey, Estavayer-le-Lac. — Ioan. Blava, Bergamo. — Greg. Cleary, Roma. — Alex. P. Gest, Trentonio. — Petrus Tergestinus. — Eng. Dolmar, Neo-Eboraco. — Vinc. Starace; Alex. Pintauro, Neapoli. — F. Guerra, Aletio. — Lud. Goux, Bituricis. — Alb. Kaln, Dublino. — Lud. Dabols, Massilia. — Georg. Archambeault, Quebeco. — F. Wawer, Marianopoli. — F. X. M., Drepano. — P. Prado, Venetiis. — A. Bounin, Aureliano. — Rich. Brondel, Brugis. — Alb. Perraud, Lutetia Parisiorum. — Ad. Koslowski, Petricovia. — Frid. Horwath, Vindobona. — Paulinus a S. Iosepho, Barcinone. — St. Pini, Mediolano. — St. Kempa, Agrodiuia. — Fr. Xav. Ghion, Ostunio. — Barth. Ferraris, Augusta Taurinorum. — Iac. Menendez, Madrito.

Sortitus est praemium:

IACOBUS MENENDEZ,

ad quem missum est PETRI ANGELANI opus, cui titulus:

LOLLIUS

sive

DE PROVECTA LATINITATE

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus

ROMAE — Ex officina Societatis Editricis Romanae.

ANNALES

Mauritanæ res.

Mauritana res novis indesinenter argumentis Europæorum mentes occupat, alio aliud subsequente. Ecce enim ex improvise vox diffunditur bellicam Gernianorum navem ad Agadir, Mauritanum portum oceani Atlantici, appulisse, militesque expositos loco potitos esse. Graves inde in Germaniam incusationes, quæ necessitatem suam exponit subditos suos illi habitantes Mauritanorum in liberam potestatem relictos defendendi.

Dum hæc inter Germaniam et Galliam perpenduntur atque concordi animo explanantur, dissensiones alie exoriuntur inter Gallos ipsos et Hispanos, qui ad El Kaar oppidum descendunt, et dicuntur Gallicum consulem conviciis corripuisse. Hispanicum gubernium Gallico satisfacere conatur, consensuque suo deposito, cui illa (merito an immerito nihil refert) tribuuntur, novum sufficit; at..., centurio quidam Gallicus in vincula ab Hispanis conicitur. Quid? Utraque pars se defendit ac sua iura tuetur; garritur interim, blateratur, ac... teritur æstivum tempus.

Ex Orientalibus Europæ regionibus.

Orientalis eventus narramus, siquidem non de unica Albanensi seditione iam agitur, sed de incerto aliarum etiam regionum statu. Heic enim Turcicum gubernium, auxilio etiam Scodrensis episcopi fultum, frustra Melissores ad pacem suadet; inde Montis Nigri exercitus in armis ponitur. Id equidem Turcicum suspiciones excitat, quas ii quibus prodest tenuare contendunt, necessitatem sibi adducentes Turcicas copias ad fines suos effuse congregatas librandi. Interim certum est seditionem ex Albania ad Epirum usque pervenisse, et Chekhet Turgut Pachæ missionem in incassum omnino cessasse.

Ex Perside.

At Persis quoque his diebus exagitur. Dicunt enim, quum imperii rector auctoritatem suam et pueri regis extra urbem imperii ipsius caput servare non valuisset, Mohamed Ali, Caesarem illum solio depulsum an. MCMXI, nullo homine ei aditum litoris adimente, in Persidem revertisse, et copias nunc colligere, quibus thronum sit recuperaturus.

Si rosæ erunt florebut... heu vero cum spinis suis!

Qui corpus exercent et negligunt animam imprudenter agunt, principem partem negligentes, ut subiectam et infirmam excolant.

PLATO, in Chyrophon'e.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
legibus ferendis

In Anglia dissensio inter populares oratores et proceres perdurat, neque lex de utriusque coetus iuribus finiendis ferri licet.

In Austria novum administrorum collegium constitutum, praeside Gautich dynasta; novaeque coetus publici sessiones regali oratione inchoatae.

In Gallia de iure suffragii innovando disceptatio perdurat; rationes acceptorum et expensarum non sine difficultate ratae habitae.

In Hungaria in legem de militaribus expensis augendis acerrimae contradictiones aguntur a factionibus, quibus Iusth atque Kossuth praesunt.

In Italia ob aestivas ferias lex monopolium civitatis constituens circa vitam parsimonia defendendam ad Novembrem mensem dilata, post legis eiusdem fundamentum positum.

In Lusitania «constituens» coetus de novo civitatis regimine principia agit adhuc.

In Serbia Milovanovits novum administrorum collegium composuit ex «radicalium» factione.

PER ORBEM

Die II mens. Iunii MCMXI, Iussuf Igzedine, Turcarum princeps imperti haeres, Romam advenit.

— d. III aviatores quinque Britannicum fretum feliciter transmittunt.

— d. V in regali italico castro Stupinigi rapido morbo absumitur Maria Pia e Sabaudica gente princeps foemina, Aloisii, Lusitani regis, vidua, cui nupserat an. MDCCCLXII. Nata erat Augustae Taurinorum die XVI mens. Octobris MDCCCLVII.

— d. VII Lutetiae Parisiorum aëreo certamini, cui Europæo nomen inditum, finis imponitur. Beaumont, Gallicae classis centurio, victor salutatur.

— d. VIII vehemens terrae motus per Hungariam fit, plurima damna afferens.

— d. IX per Germaniam omnem regalis stirpis de Hohenzollern V centenaria sollemnitas fauste agitur.

— d. XI Parisiis moritur Aemilius Lavasseur, inter sapientes viros nostrae aetatis late celebratus.

— d. XIII immane incendium Detroit, in oppido Americanae regionis Michigan, exortum, plura alia oppida solo aequat. Ignis via ad ducenta millia passuum usque extenditur.

— d. XV Erie in Americis, Ioannes Mars; et Iuliae Caesareae, Paillon, aviatores, tristi fato occumbunt. Sic aviationis victimae ad centum et viginti numerantur!

— d. XVI nunciatur historicum castrum S. Angeli ad Laudensem urbem flammis absumptum.

SOCIETAS EDITRIX ROMANA

ROMA - Via delle Coppelle, 35 - ROMA

praeter **Officium nuntiorum et publicae rerum praedicationis, tum**
per Italiam omnem, tum apud exterarum gentes, quo facilius satisfaceret
pluribus et Diurnorum suorum, et VOCIS URBIS commentarii sociis et
lectoribus requirentibus consultationes, consilia, explanationes, sollici-
tationes apud forenses aut civiles magistratus, aptum quoque recens
instituit

OFFICIUM CONSULTORUM ET PATROCINII,

quod eximiis iuris peritis concedit.

Huiusmodi officii peculiare munus imprimis datum est, ea apud
Curias quaslibet et publicas administrationes procurandi, quae in com-
modum Sacerdotum in eorumque iurium omnium tutelam cedere maxime
possint, uti parochialium congruarum supplementa, cultualium expensa-
rum solutionem, regaliū placitorum expeditionem, reddituum conver-
sionem, potestatem hereditatum vel aliarum liberalitatum excipiendarum,
docendi facultatem, etc.

PRO OMNIBUS

DILIGENTIA IN OPERE - TEMPERANTIA IN PRETIO

EUPLIUS

Actio dramatica a L. B. Francesia versibus senariis exarata.

Ia?

PATR.

OCRIS.

**Ipsa! Nec possum quidquam confidere;
Res urget tempus...**

FELIX.

At tempus tu redimes

**Postea cursu, vales namque eruribus.
Veni nunc in aedes, falernum dabo
Tibi quod amissas vires restituat.**

OCRIS.

Dabis?

FELIX.

Sic me... Nec addam verbum in posterum.

OCRIS.

**Eamus intro! Hic fortifico
Iecur meum lorica falerni triplici,
Et aptius feriam! Tibi, Mercuri,
Grates quod dederis patronum splen idum (signat
Felicem).**

FELIX.

**Eamus! (?) Veritas per vinum dicitur.
Quid sint moliti pernici per ordinem
Sciant, probe! Pauci loquor rusticas,
Loquens hic non modo, sed prorsus eloquens...
Sic felix postea nominabor optime. (introit)**

SCENA VI.

NONNULLI CIVES.

Scis quod per urbem nuper effunditur?

II CIVIS.

Quid?

I CIVIS.

Necis?

II CIVIS.

Admodum!

I CIVIS.

Volusius dicitur

Fuisse a nervis potionatus callide!

II CIVIS.

**Sed cur? Mali quid fecerit Volusius?
Bonus, lenis, comis, dulcis alloquio...
In medium pingue fundit patrimonium...
Et ipsi servi pergracantur saepius,
Viventes more liberum quotidie!**

I CIVIS.

Christiani dicunt fateri dogmata.

(1) Quasi alio carus.

II CIVIS.

Quid hinc?

III CIVIS.

In Caesarem crimen esse creditur.

IV CIVIS.

**In ipsis aedibus mors ei traditur,
Quodque crudelius, suis a famulis,
Habet quos filios uti carissimos.**

I CIVIS.

Boni datique fructus sunt mixti toxico.

II CIVIS.

Movet quis pessimus culparum seriem!

Quis est hic?

III CIVIS.

Dicam, probe si taceas?

I CIVIS.

**Lavat quid amplius tenere silentium?
Loquuntur ipsi mox viarum lapides.**

IV CIVIS.

Unus occultus adhibet qui machinas...

II CIVIS.

Quis ergo?

III CIVIS.

Est Calvisianus.

I CIVIS.

Ipsa! En venit.

SCENA VII.

CALVISIANUS et CIVES.

CALVISIANUS.

Quid ore, cives, munitatis, pessimi?

Quid hic confertis subdolis rumoribus?

I CIVIS.

Nobis hunc locum dixerant spectaculis!

II CIVIS.

Ad hoc venimus!

CALVISIANUS.

Haud licet!

I CIVIS.

Quid prohibet?

CALVISIANUS.

Spectaculum dicitis? Redite serius!

Nunc hinc abite!

I CIVIS.

Cur?

CALVISIANUS.

Ita mihi placet.

II CIVIS.

Sed....

CALVISIANUS.

Vultis hinc me furca vos repellere?

Abite vos recto, abite in malam crucem! (exiit).

(Ad proximum numerum.)